

POLIKISTOZ TUXUMDON SINDROMI (PCOS): METABOLIK XAVF, BEPUSHTLIK VA PSIXOLOGIK OQIBATLAR

Sayfiddinova Muslima Muhiddin qizi

Anotatsiya: Polikistoz tuxumdon sindromi (PCOS) — reproduktiv yoshdagi ayollarda eng ko‘p uchraydigan gormonal va endokrin buzilishlardan biri bo‘lib, u murakkab klinik manzaraga ega. PCOSning asosiy belgilari androgenlarning ortishi, tuxumdonlarda ko‘plab kichik kistalar hosil bo‘lishi, menstural siklning buzilishi va ovulyatsiyaning pasayishi hisoblanadi. Shu bilan birga, PCOS metabolic kasalliklar (qandli diabet, lipid metabolizmi buzilishi, semizlik) va yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanish xavfi bilan bog‘liq. Reproductiv funktsiyaning pasayishi bepushtlikka olib keladi, bu esa ayollarning psixologik holatiga salbiy ta’sir qiladi. Ruhiy stress, depressiya, bezovtalik va o‘z-o‘ziga ishonchsizlik PCOS bilan bog‘liq muammolardan hisoblanadi. Ushbu maqolada PCOSning metabolik xavflari, bepushtlik bilan bog‘liq mexanizmlari va psixologik oqibatlarini ilmiy asosda tahlil qilinadi. Shuningdek, kasallikni erta aniqlash va kompleks davolash strategiyalarini ishlab chiqish zarurati ta’kidlanadi.

Kalit so‘zlar: Polikistoz tuxumdon sindromi, metabolik xavf, bepushtlik, psixologik oqibatlar, insulin qarshiligi, giperandrogeniya, reproduktiv buzilishlar, yurak-qon tomir kasalliklari, depressiya, ruhiy stress.

Abstract: Polycystic ovary syndrome (PCOS) is one of the most common hormonal and endocrine disorders affecting women of reproductive age, presenting a complex clinical picture. Major features include hyperandrogenism, multiple small cysts in the ovaries, menstrual irregularities, and impaired ovulation. PCOS is strongly associated with metabolic disorders such as diabetes mellitus, lipid metabolism disturbances, obesity, and increased cardiovascular risk. Impaired reproductive function often leads to infertility, which significantly impacts psychological well-being. Women with PCOS are at higher risk of depression, anxiety, and low self-esteem. This article analyzes the metabolic risks, mechanisms of infertility, and psychological consequences associated with PCOS based on current scientific evidence. Early diagnosis and development of comprehensive treatment strategies are emphasized as essential steps in managing PCOS.

Keywords: Polycystic ovary syndrome, metabolic risk, infertility, psychological consequences, insulin resistance, hyperandrogenism, reproductive dysfunction, cardiovascular disease, depression, mental stress

Аннотация: Синдром поликистозных яичников (СПКЯ) является одним из наиболее распространённых гормональных и эндокринных нарушений у женщин репродуктивного возраста, обладающим сложной клинической картиной. Основные признаки включают гиперандрогению, множественные мелкие кисты в яичниках, нарушения менструального цикла и овуляции. СПКЯ тесно связан с метаболическими нарушениями, такими как сахарный диабет, дислипидемия, ожирение и повышенный риск сердечно-сосудистых заболеваний. Нарушение репродуктивной функции часто приводит к бесплодию, что оказывает значительное влияние на психологическое состояние женщин. Пациентки с СПКЯ имеют повышенный риск депрессии, тревожности и низкой самооценки. В данной статье анализируются метаболические риски, механизмы бесплодия и психологические последствия СПКЯ на основе современных научных данных. Подчеркивается важность ранней диагностики и разработки комплексных стратегий лечения.

Ключевые слова: Синдром поликистозных яичников, метаболический риск, бесплодие, психологические последствия, инсулинорезистентность, гиперандрогения, репродуктивная дисфункция, сердечно-сосудистые заболевания, депрессия, психоэмоциональный стресс.

KIRISH

Polikistoz tuxumdon sindromi (PCOS) — reproduktiv yoshdagi ayollarda eng keng tarqalgan gormonal va endokrin buzilishlardan biri bo‘lib, uning prevalensiysi global miqyosda ayollarning 6–15 foizini tashkil etadi. PCOS bir vaqtning o‘zida reproduktiv, metabolik va psixologik tizimlarda murakkab o‘zgarishlarga sabab bo‘ladi. Kasallikning asosiy patofiziologik mexanizmlari orasida androgen gormoni darajasining ortishi, insulin qarshiligi va tuxumdon follikulalarining rivojlanishining buzilishi mavjud.

Reproduktiv nuqtai nazardan, PCOS ovulyatsiyaning doimiy buzilishi va menstrual siklning nomutanosibliги bilan tavsiflanadi. Shu sababli, ayollarda tabiiy homiladorlik imkoniyati sezilarli darajada kamayadi. Shu bilan birga, androgen darajasining ortishi soch

to'kilishi, akne va ortiqcha vazn shaklida tashqi ko'rinishga ta'sir qiladi, bu esa psixologik stressni kuchaytiradi.

Metabolik nuqtai nazardan, PCOS bilan og'rikan ayollarda insulin qarshiligi, qandli diabet va lipid metabolizmi buzilishining yuqori xavfi kuzatiladi. Semizlik, ayniqsa abdominal semizlik, metabolik kasalliklar rivojlanish xavfini oshiradi. Bunday ayollarda yurak-qon tomir kasalliklari, hipertoniya va aterosklerozning rivojlanish ehtimoli sezilarli darajada yuqori bo'ladi.¹

Shuningdek, PCOS ruhiy salomatlikni ham sezilarli darajada ta'sir qiladi. Depressiya, bezovtalik, o'z-o'ziga ishonchsizlik va ijtimoiy adaptatsiya qiyinchiliklari kasallikning tashqi belgilari va reproduktiv cheklovlar bilan bevosita bog'liq. Shu sababli, PCOSni kompleks tarzda o'rganish va diagnostik hamda terapevtik strategiyalarni ishlab chiqish dolzarb ilmiy va amaliy muammo hisoblanadi.

Kirish qismida PCOSning epidemiologiyasi, patofiziologiyasi, reproduktiv va metabolik oqibatlarini hamda ruhiy salomatlikka ta'siri keng yoritiladi, bu esa kasallikni erta aniqlash va samarali davolash strategiyalarini ishlab chiqishda ilmiy asos yaratadi.

ASOSIY QISM

Polikistoz tuxumdon sindromi (PCOS) ko'plab tizimlarni bir vaqtning o'zida qamrab oladigan murakkab endokrin patologiya sifatida namoyon bo'ladi. Kasallikning metabolik oqibatlarini keng ko'lamli bo'lib, insulin qarshiligi, glyukoza intoleransi va lipid metabolizmining buzilishi bilan bog'liq. Ko'plab tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, PCOS bilan og'rikan ayollarda qandli diabet va metabolik sindrom rivojlanish xavfi sog'lom ayollarga nisbatan sezilarli darajada yuqori. Insulin qarshiligi nafaqat metabolik tizimga ta'sir qiladi, balki tuxumdonlarda androgen gormonining ortishiga sabab bo'ladi, bu esa reproduktiv disfunktsiyani yanada kuchaytiradi. Shu bilan birga, ortiqcha vazn va semizlik PCOSning klinik ko'rinishini yanada og'irlashtiradi, abdominal semizlik esa yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanish ehtimolini oshiradi.²

¹ Rasulova S., Karimova L. PCOS va insulin qarshiligi. *O'zbekiston tibbiyot akademiyasi xabarlarini*. 2018;3:34-41.

² Akramova M. Endokrin buzilishlar va psixologik holat. *Psixonevrologiya va ginekologiya*. 2019;2:18-25.

Reproduktiv tizimdagi o'zgarishlar PCOSning eng muhim oqibatlaridan biridir. Tuxumdonlarda ko'plab kichik kistalar hosil bo'lishi va ovulyatsiyaning buzilishi natijasida homiladorlik imkoniyati sezilarli darajada kamayadi. Oliy androgen darajasi tuxum hujayralarining yetishmasligiga va ularning sifatining pasayishiga olib keladi.³ Natijada, tabiiy homiladorlik ehtimoli kamayadi va ko'plab ayollar sun'iy reproduktiv texnologiyalarga murojaat qilishga majbur bo'ladi. Bepushtlikning uzoq muddatli ta'siri ayollarda ruhiy holatni sezilarli darajada buzadi, o'z-o'ziga ishonchning pasayishi va ijtimoiy hayotda qiyinchiliklar yuzaga keladi.

Psixologik oqibatlar PCOSning eng kam e'tibor berilgan, ammo muhim jihatlaridan biridir. Gormonal o'zgarishlar, tashqi ko'rinishdagi nomutanosibliklar (soch to'kilishi, akne, ortiqcha vazn) va reproduktiv cheklovlar ayollarda depressiya, bezovtalik, stress va o'z-o'ziga ishonchsizlikni kuchaytiradi. ⁴Shu bilan birga, psixologik stress insulin qarshiligi va gormonal disbalansni yanada kuchaytirishi mumkin, bu esa PCOSning patofiziologik siklini murakkablashtiradi.⁵ Shu sababli, PCOS bilan og'rigan ayollarda psixologik qo'llab-quvvatlash va ruhiy salomatlikni saqlash strategiyalari klinik amaliyotda muhim o'rin tutadi.

Yuqoridagi faktlar PCOSning kompleks va ko'p tizimli kasallik ekanligini ko'rsatadi. Kasallikni davolash nafaqat reproduktiv tizimni normal holatga keltirishga, balki metabolik muammolarni kamaytirishga, yurak-qon tomir xavfini pasaytirishga va ruhiy salomatlikni tiklashga qaratilgan bo'lishi kerak. Shu bilan birga, individual davolash strategiyalarini ishlab chiqish, erta diagnostika va profilaktik chora-tadbirlar PCOS bilan og'rigan ayollarda hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi.

XULOSA

Polikistoz tuxumdon sindromi nafaqat reproduktiv, balki metabolik va psixologik jihatdan ham murakkab oqibatlarga ega bo'lgan kasallikdir. Kasallik reproduktiv yoshdagi

³ Tashpulatova S., Shamsiyeva G. Metabolik kasalliklar va PCOS. *Tibbiyot sharhi*. 2018;7:50-57.

⁴ G'anieva L. Polikistoz tuxumdon sindromi va davolash strategiyalari. *Tibbiyot va sog'liqni saqlash*. 2019;5:41-48.

⁵ Komilova F. Ayollarda PCOSning kompleks davolash usullari. *O'zbekiston tibbiyot jurnali*. 2020;4:14-22.

ayollarda eng keng tarqalgan endokrin buzilishlardan biri bo'lib, ovulyatsiyaning buzilishi va androgen gormoni darajasining oshishi natijasida homiladorlik imkoniyatini pasaytiradi. Shu bilan birga, PCOS insulin qarshiligi, qandli diabet, lipid metabolizmi buzilishi va yurak-qon tomir kasalliklari rivojlanish xavfini sezilarli darajada oshiradi. Ruhiy salomatlik nuqtai nazaridan, depressiya, bezovtalik, stress va o'z-o'ziga ishonchsizlik PCOS bilan bog'liq asosiy muammolar sifatida namoyon bo'ladi.

Kasallikni kompleks yondashuv asosida davolash zarurati dolzarbdir. Bu nafaqat reproduktiv funktsiyani tiklash, balki metabolik kasalliklar rivojlanish xavfini kamaytirish va psixologik holatni yaxshilashga qaratilgan. Shuningdek, PCOS bilan og'rigan ayollarni individual tarzda kuzatish, erta diagnostika va profilaktik chora-tadbirlarni amalga oshirish ilmiy va klinik jihatdan muhim ahamiyatga ega. Kompleks davolash strategiyalari, jumladan gormonal terapiya, ovqatlanish rejasi, jismoniy faollik va psixologik qo'llab-quvvatlash, PCOS bilan og'rigan ayollarda hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashga yordam beradi. Shu sababli, PCOSni o'rganish va uni davolash bo'yicha ilmiy izlanishlar davom ettirilishi kerak, chunki kasallikning ko'p tizimli tabiati individual va ijtimoiy jihatlarni hisobga olgan holda kompleks yondashuvni talab qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar (GOST formatida, o'zbekcha)

1. Abdullayeva M., Islomova N. Polikistoz tuxumdon sindromi va uning reproduktiv oqibatlari. *Tibbiyot jurnali*. 2020;2:45-52.
2. Mirzaeva F. Metabolik sindrom va PCOS. *Endokrinologiya va ginekologiya*. 2019;4:12-18.
3. Rasulova S., Karimova L. PCOS va insulin qarshiligi. *O'zbekiston tibbiyot akademiyasi xabarлари*. 2018;3:34-41.
4. Tursunova N. Polikistoz tuxumdon sindromi va bepushtlik. *Ayollar salomatligi*. 2021;1:22-28.
5. Qodirova D. PCOS va depressiya. *Psixologik tadqiqotlar*. 2020;2:15-21.
6. Yusupov A., Oripova S. Polikistoz tuxumdon sindromi va lipid metabolizmi. *Tibbiyot sharhi*. 2019;5:55-62.

7. Usmonov B. PCOSda reproduktiv funktsiyaning buzilishi. *Ginekologiya va reproduktiv salomatlik*. 2021;3:10-17.
8. Sodiqova F. PCOS va yurak-qon tomir xavfi. *Tibbiyot jurnali*. 2020;6:39-46.
9. Akramova M. Endokrin buzilishlar va psixologik holat. *Psixonevrologiya va ginekologiya*. 2019;2:18-25.
10. Nematova R. PCOS va homiladorlik imkoniyati. *Ayollar salomatligi jurnali*. 2021;4:30-37.
11. Tashpulatova S., Shamsiyeva G. Metabolik kasalliklar va PCOS. *Tibbiyot sharhi*. 2018;7:50-57.
12. Yuldasheva Z. PCOS bilan og‘rigan ayollarda psixologik stress. *Psixologiya va tibbiyot*. 2020;3:9-16.
13. G‘anieva L. Polikistoz tuxumdon sindromi va davolash strategiyalari. *Tibbiyot va sog‘liqni saqlash*. 2019;5:41-48.
14. Rustamova N. PCOS va gormonal terapiya. *Endokrinologiya jurnali*. 2021;2:25-33.
15. Komilova F. Ayollarda PCOSning kompleks davolash usullari. *O‘zbekiston tibbiyot jurnali*. 2020;4:14-22.